

**Timo R. Stewart**, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

## ISRAELIN VAALIT 2021

### ÄÄNESTYS IDENTITEETISTÄ, USKONNON ASEMASTA JA BIBISTÄ JOHTI JÄLLEEN TASAPELIIN

*Israelia jo kaksi vuotta vaivannut hallituskriisi ei saanut selkeää ratkaisua 23. maaliskuuta järjestetyissä vaaleissa. Netanjahun johdolla maa siirtyy oikealle, mutta pääministeri jakaa myös oikeistoa. Pattitilanne voi antaa Israelin arabipuolueille hivenen aiempaa suurempaa painoarvoa.*

Israelin pääministerinä vuodesta 2009 asti toimineen Benjamin ”Bibi” Netanjahun Likud-puolue kärsi 23. maaliskuuta järjestetyissä parlamenttivaaleissa tappion, mutta säilyi 120-paikkaisen Knessetin selvästi suurimpana puolueena. Tätä merkittävämpää oli kuitenkin Netanjahun toivoman koalition jääminen niukasti 61-paikan enemmistöstä. Netanjahun tavoittelema hallitus olisi rakentunut Likudin sekä neljän oikeistolaisen ja uskonnollisen puolueen varaan. Ei ole mahdotonta, etteikö hän vielä pysty muodostamaan enemmistöä lisäpuolueella tai loikkareilla täydennettynä. Suoraviivaisin tie on kuitenkin noussut pystyyn, aivan samoin kuin kolmissa aiemmissa vaaleissa.

Monille äänestäjille kysymys onkin juuri Netanjahusta henkilö-

kohtaisesti. Erittäin voimakas henkilöityminen on siirtänyt politiikan asiasisältöä hämmästyttävissä määrin syrjään niin sisä- kuin ulkopoliitikassa. Merkittävä osa vaaleja edeltävästä ja sitä seuranneesta keskustelusta liittyikin ohjelmien ja sisältölupausten sijaan yhteistyövalmiuksiin. Toki monella puolueella on jo hyvin tunnetut eturyhmänsä ja ideologiset sidoksensa ja suhteisiin painottuvalla näkökulmalla on myös rakenteellinen syy. Likudin (30 paikkaa) ja keskustalaisen Yesh Atidin (17) lisäksi Israelin parlamentissa, Knessetissä, on nyt 11 pienpuoluetta, joilla on 4–9 paikkaa kullakin. Kun isoimpien puolueiden koalitio on lähinnä Netanjahuun henkilökohtaisesti liittyvien seikkojen vuoksi poissuljettu, enemmistöt rakentuvat pienpuolueiden varaan

antaen niille kokoaan isomman roolin. Tällä hetkellä kuuden puolueen koalitio näyttää olevan kapein mahdollinen hallituspohja.

Netanjahun vastustajien on vielä vaikeampaa koota hallitusta, sillä heitä ei yhdistä käytännössä mikään muu kuin halu vaihtaa pääministeriä. Netanjahun vastaisesta blokista puhuminen on omiaan hämärtämään, että siihen kuuluu puolueita kovasta oikeistosta aina pieneksi kuihtuneeseen vasemmistoon. Kahden pääasiassa Israelin arabien äänestämän puolueen asema tässä joukossa ei ole lainkaan selvä. Poliittisen umpikujan tai lyhytikäisen kompromissihallituksen myötä viidennet ennenaikaiset vaalit voivat hyvinkin tulla kyseeseen. Tämä syventäisi entisestään poliittista kriisiä.

Vaikka vaaleista on tullut eräänlainen kansanäänestys Netanjahun jatkosta, on henkilöitymisen taustalla suurempia, identiteetteihin ja uskonnon rooliin liittyviä kysymyksiä. Niiden rintamalinjat ovat pysyneet erittäin vakaina vaalista toiseen. Maaliskuussa 2021 käytyjen vaalien jälkeinen asetelma muistuttaa nimittäin hyvin läheisesti huhtikuussa 2019, syyskuussa 2019 ja maaliskuussa 2020 käytyjä vaaleja, vaikka väliin mahtui myös koronapandemia.

Vuosien 2019–2021 vaaleissa Likud on vienyt vähintään neljänneksen Knessetin paikoista (30–35 paikkaa). Toinen runsas neljännes on muodostunut kokoelmasta erilaisia oikeistolaisia pienpuolueita, jotka edustavat ultraortodoksi-juutalaisia, uskonnollisia nationalisteja ja sekulaaria oikeistoa. Vaikka Likudin ja näiden puolueiden yhteinen paikkaosuus on ollut vähintään puolet ja kasvamaan päin, niillä on myös keskinäisiä eroja, erityisesti liittyen uskonnon asemaan yhteiskunnassa. Netanjahu on ollut valmis liittoutumaan ultraortodoksien kanssa, mitä osa oikeistosta vastustaa. Tämä on tehnyt vakaan enemmistöhallituksen muodostamisen vaikeaksi ja johtanut osaltaan uusiin vaaleihin.

Jako oikeistoon ja vasemmistoon on Israelissa kuluneina vuosikymmeninä hahmotettu muun muassa suhteessa kahden valtion ratkaisuun: Vasemmisto on suhtautunut myönteisemmin Palestiinan valtion perustamiseen ja epäluuloisesti Länsirannan siirtokuntiin. Oikeiston näkemys on ollut päinvastainen. Vuosien 2019–2021 vaaleissa palestiinalaiskysymys ei kuitenkaan ole juurikaan ollut esillä, eikä se ole valtaosalle äänestäjistä prioriteetti. Jos asia palaa ulkoisesta paineesta agendalle, siirtokunnilla on nyt Knessetissä entistä vahvempi tuki.

Ajankohtaisempi oikeiston ja vasemmiston jakolinja liittyy kysymykseen Israelin olemuksesta juutalaisena ja demokraattisena valtiona. Oikeistolaisuus on merkinnyt Israelin juutalaisen luonteen painotusta, vaikkakaan ei välttämättä uskonnollisessa mielessä. Esimerkiksi vuoden 2018 kansallisvaltiolaki linjasi Israelin olevan juutalaisen kansan kotimaa. Vasemmistolaisuus on puolestaan tarkoittanut israelilaisuuden pitämistä avoimempänä, kansalaisuuteen perustuvana identiteettinä ja valtion sekulaarin luonteen puolustamista. Tämä lähestymistapa on nostanut esiin tasa-arvoisempia lähtökohtia esimerkiksi Israelin

arabeille, joita on runsas viidennes maan kansalaisista.

Israelin poliittinen debatti muistuttaa monia muita maita, joissa keskustellaan etnisyydestä, identiteetistä ja nationalismista. Osana oikeiston kasvavaa vaikutusvaltaa Knessettiin nousi Netanjahun tuella etnonationalistisen virtauksen äärimmäinen edustaja, Uskonnollinen sionismi-liittouma. Siihen kuuluva Itamar Ben-Gvir tunnetaan siitä, että hän ihailee esimerkiksi EU:ssa ja Yhdysvalloissa terroristijärjestöksi listattua ja Israelissa edelleen rasistisena kiellettyä Kach-puoluetta.

Samanaikaisesti oikeistolaisen virtauksen kanssa Israelin arabien merkitys on paradoksaalisesti nousut. Jokaisesta äänestä ja kansanedustajasta on tullut aiempaa merkittävämpi pattitilanteen ratkaisemiseksi. Jopa Netanjahu kampanjoi arabikaupungeissa. Sekä vaalien alla että niiden jälkeen on esiintynyt spekulatioita etenkin Mansour Abbasin johtaman Ra'am-puolueen liittymisestä Netanjahun oikeistohallitukseen tai ainakin sen tukemisesta oppositiosta käsin. Vaikka tämä tuskin toteutuu, jo tällaiset puheet ovat merkki muutoksesta. Mikään arabipuolue ei ole koskaan ollut Israelin hallituksessa. /